

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 496-1907)

Originalt emne

Skole- og Undervisningsvæsen

Skole- og Undervisningsvæsen/Skole- og Undervisningsvæsen i Almindelighed

Uddrag fra byrådsmødet den 20. februar 1908 - side 6

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 496-1907)

Fra Skoleudvalget forelaa følgende Indstilling:

"I Anledning af, at medfølgende Skrivelse af 31/1 1908 fra Skolekommissionen til Aarhus Byraad er tilsendt Skoleudvalget til Erklæring, skal dette udtale følgende.

Udvalget er enigt om, at det er nødvendigt, at der snarest skrides til Opførelse af en ny alm. Borgerskole, og det indstiller derfor til det ærede Byraad, at der gøres Skridt til Paabegyndelsen af en saadan, som kan staa færdig senest 1. April 1910.

Hvad derimod det andet af Skolekommissionen fremførte Spørgsmaal angaar, saa har Skoleudvalget delt sig i et Flertal og et Mindretal. Flertallet (Jak. Jensen og Moustén) foreslaar, at Byraadet følger det af Skolekommissionens Flertal stillede Forslag, at standse Indskrivningen til de betalende Borgerskoler, saaledes at der derved efterhaanden kan skaffes den nødvendige Plads for Mellemskolen.

Mindretallet (Muller) kan ikke tiltræde Forslaget om at standse Indskrivningen til de betalende Borgerskoler og foreslaar Byraadet at bemyndige Skoleudvalget til uopholdelig at tage under Overvejelse og fremkomme med Forslag om, hvad der kan gøres for at afhjælpe den sandsynligvis allerede nu i Foraaret indtrædende Pladsmangel i de kombinerede Betalingsskoler og Mellemskoler."

Skolekommissionens ovennævnte Skrivelse af 31. f. M. var saalydende:

"Efter at Skoleplanen nu er bleven approberet, og der saaledes er kommen Stadfæstelse paa en Ordning af Aarhus kommunale Skolevæsen, hvorefter der er 3 Arter af Skole, nemlig den almindelige Borgerskole, Betalingsskolen med udvidet Undervisning og Mellemskolen, ønsker Skolekommissionen for det ærede Byraad at fremkomme med nogle Betragtninger, dels over Pladsforholdene, dels over den ovenfor nævnte Ordning, og dernæst med forskellige positive Forslag om ny Skolebygninger og eventuelle Ændringer i Skoleplanen, hvorefter de 3 Skolearter indskrænkes til 2.

Som det vil være det ærede Byraad bekendt, toges en ny Skole, Borgerskolen i Finsensgade i Brug ved Sommerferien 1907, og Byen deltes i Distrikter, saaledes som medfølgende Fortegnelse viser.

Derefter har Kommunen 6 Skoler, som benyttes baade Formiddag og Eftermiddag, nemlig; Borgerskolerne Paradisgade, Nørrebrogade, Fr. -Alle, Valdemarsgade, Ingerslevs Avenue og Finsensgade med et samlet Klasseantal af 113 Klasser, af hvilket for Øjeblikket 3 i B. ved Ing. Avenue og 4 i B. i Finsensgade er ledige. (Af de sidste 4 benyttes 1 som Naturhistorieklasse). I disse "Halvdagsskoler" var der (1.

talende Borgerskoler og foreslaar Byraadet at bemyndige Skoleudvalget til uopholdelig at tage under Overvejelse og fremkomme med Forslag om, hvad der kan gøres for at afhjælpe den sandsynligvis allerede nu i Foraaret indtrædende Pladsmangel i de kombinerede Betalingsskoler og Mellemskoler."

Skolekommissionens ovennævnte Skrivelse af 31. f. M. var saalydende:

"Efter at Skoleplanen nu er bleven approberet, og der saaledes er kommen Stadfæstelse paa en Ordning af Aarhus kommunale Skolevæsen, hvorefter der er 3 Arter af Skole, nemlig den almindelige Borgerskole, Betalingsskolen med udvidet Undervisning og Mellemskolen, ønsker Skolekommissionen for det ærede Byraad at fremkomme med nogle Betragtninger, dels over Pladsforholdene, dels over den ovenfor nævnte Ordning, og dernæst med forskellige positive Forslag om ny Skolebygninger og eventuelle Ændringer i Skoleplanen, hvorefter de 3 Skolearter indskrænkes til 2.

Som det vil være det ærede Byraad bekendt, toges en ny Skole, Borgerskolen i Finsensgade i Brug ved Sommerferien 1907, og Byen deltes i Distrikter, saaledes som medfølgende Fortegnelse viser.

Derefter har Kommunen 6 Skoler, som benyttes baade Formiddag og Eftermiddag, nemlig; Borgerskolerne Paradisgade, Nørrebrogade, Fr. -Alle, Valdemarsgade, Ingerslevs Avenue og Finsensgade med et samlet Klasseantal af 113 Klasser, af hvilket for Øjeblikket 3 i B. ved Ing. Avenue og 4 i B. i Finsensgade er ledige. (Af de sidste 4 benyttes 1 som Naturhistorieklasse). I disse "Halvdagsskoler" var der (1.

September 1907) i alt 6214 Børn. Desuden har Byen 2 Skoler, Borgerskolerne i Christiansgade og Ny Munkegade, der kun benyttes om Formiddagen af den betalende Borgerskole og Mellemaskolen; her var 1024 Børn, deraf 220 i Mellemaskolen. I alt var der 1. September 1907 7238 Børn i Skolerne. 1. Maj 1907 var der 7259, og da man jo altid maa kunne skaffe Plads til Aarets Maximum, maa der regnes med det sidste Tal ved Undersøgelse af Børnetallets Stigning.

Denne ses bedst af medfølgende grafiske Fremstilling, og det fremgaar deraf, at Tallet senest 1910 rimeligvis vil naa op til 8000. Da Tilvæksten fra 1. December 1906-1. December 1907 har været 353, er det endog temmelig sikkert, at det vil naa lidt højere; og Landsudstillingen vil maaske bevirke en ekstraordinær Stigning.

Denne vil ikke alene finde Sted i Halvdagsskolerne, thi ganske vist forøges Elevantallet ikke i de betalende Borgerskoler, men Antallet af Elever i Mellemaskolen vil voxe med mindst 120 om Aaret i to Aar til og maaske endda stige højere.

Da nu Mellemaskolen i Følge Skoleplanen "foreløbig" er anbragt i de to Betalingsskoler, vil denne Stigning føre til en uholdbar Situation med Hensyn til Pladsforholdene her. Egentlig er der nemlig kun 14 Klasseværelser i hver af de to Skoler, og til Foraaret 1910 kan man vente, at der vil være 23 Klasser i den ene Skole og 20 i den anden. Ganske vist kan der anbringes nogle Klasser i de gamle Lokaler i Vestergade, men dels er der ikke Plads nok, og dels er disse Lokaler mildest talt ikke tidssvarende. Kort sagt:

Skal baade den betalende Borgerskole og Mellemaskolen bevarer, saa maa der bygges, og Begyndelsen dertil maa gøres snarest.

Mindst lige saa snart maa der imidlertid lægges Grund til en ny, almindelig Borgerskole. Regnes det gennemsnitlige Klassetal til 31, hvilket snarere er for højt end for lavt, saa kan de nuværende 6 Skoler højst rumme 7006 Børn, et Tal, der, som ovenfor vist, vil være naaet i Foraaret 1910.

Hvis altsaa Kommunen vil beholde de 3 Arter Skole, som nævnes i den nuværende

Skoleplan, saa staar den overfor Opførelsen af 2 ny Skolebygninger, en Borgerskole og en Mellemsskole. En ny Borgerskole kan nemlig ikke udsætte en Mellemsskoles Opførelse, da Ministeriet i Følge dets sidste Skrivelse til Byraadet (Oktober 1907) ikke kan billige, at Mellemsskoleklasserne anbringes omkring ved Borgerskolerne.

Naar Talen er om et saa stort Offer for Byen, kan der vel være Anledning til at tage under Overvejelse, om ikke Betalingsskolen med den udvidede Undervisning burde udgaa, saaledes at der kun blev 2 Arter af Skole, den almindelige Borgerskole og Mellemsskolen.

Den udvidede Undervisning var tidssvarende) den Gang Folkeskolen kun bød et ringere Maal af Kundskaber. Men Forholdene har jo nu for" andret sig i høj Grad. Timetallet er voxet. Allerede i 1900, da den første Undervisningsplan efter Skolelovens Vedtagelse blev approberet, fandt en betydelig Forøgelse Sted, og naar nu den sidste Forøgelse i Anledning af Sløjd og Husgerning medregnes, har den almindelige Borgerskoles Elever gennem 7 Klasser Drengene 197 og Pigerne 199 ugentlige Timer, medens Tallene 1900 var 144 og 149 gennem Skolens den Gang normerede 6 Klasser (den betalende Borgerskole har gennem 7 Klasser 225-228 ugentlige Timer). Flere Fag er kommen til, der undervises i Tysk; Sløjd og kvindelig Husgerning vil blive indført. Kort sagt, Folkeskolens Undervisning er bleven udvidet og kan med fuld Ret her i Byen kaldes en udvidet Borgerskoleundervisning, selv om endnu mangt og meget kan være at rette og tilføje.

Hvis den gamle Borgerskoleundervisning skulde have undergaaet en lignende Udvikling i de senere Aar, maatte den have nærmet sig saa stærkt til Mellemsskolens Undervisning, at den ikke var til at skelne derfra.

Forskellen mellem Fordringerne til Borgerskoleeksamen (Min. Bekendt. 30. Januar 1899) og Mellemsskoleeksamen (Kgl. Anordning 3. August 1906) er nemlig ikke meget store, saa Skridtet fra den ene til den anden af de to Skolearter er ikke længere, end hvad Tidens pædagogiske Udvikling vel kan have ført med sig. Mellemsskolen er jo ogsaa en Barneskole (Lov om højere Almenskoler 24. April 1903 § 2). Forøvrigt tages Borgerskoleeksamen sidste Gang ved Borgerskolen i Ny Munkegade i Aar 1908, Mellemsskoleeksamen træder i Stedet for. (Se medfølgende Skrivelser til Skolekommissionen fra Overlærer K. Christensen).

Synes her saaledes ikke at være nogen Grund til at holde paa den gamle, udvidede Borgerskoleundervisning, da Mellemsskole og Mellemsskoleeksamen erstatter den paa samme Maade, som den ny Folkeskole (Borgerskolen) efter Loven af 1899-1904 er traadt i

Stedet for den forældede Friskole med dens temmelig indskrænkede Undervisning, saa fremkommer Skolekommissionen til det ærede Byraad med 2 Forslag: enten at bygge en ny alm. Borgerskole og lade Borgerskolen i Christiansgade og Ny Munkegade gaa over til at blive rene Mellem-skoler, eller at bygge en Mellem-skole med ca. 24 Klasseværelser og saa lade de 2 nævnte Borgerskoler efterhaanden faa samme Undervisning som Heldagsskolerne. Skolekommissionen anser det første Forslag for det bedste; der vil derved skabes saa rigelig Plads for Mellem-skolen, at den vil faa de bedste Udviklingsmuligheder.

Hvis det ærede Byraad vedtager dette Forslag, maa Skoleplanen selvfølgelig ændres i Overensstemmelse hermed. Den er ganske vist nylig approberet, men den gør dog allerede et noget ældet Indtryk, hvilket jo beror paa, at den har været under Debat i 2 ½ Aar. Finsengades Borgerskole findes saaledes ikke nævnt i den.

Bortset herfra har Skolekommissionen ikke ment at turde vente længere med at gøre Byraadet bekendt med de omhandlede Forhold. Da en Skoles Opførelse normalt tager 2 Aar, er der formentlig endog god Grund til at tage de nødvendige Beslutninger saa snart som muligt."

Den paaberaabte Erklæring fra Overlærer Knud Christensen var saalydende:

"Efter at Borger-Drengeskolen nu efter Sommerferien er begyndt paa sit Arbejde, og Betingelserne for dettes Fremgang er taget i Betragtning, forekommer det mig, at Skolens Udvikling væsentlig er kommet ved den Omstændighed, at den Mellem-skoleafdeling, som forsøgsvis er begyndt her i Skolen i 1906, endnu ikke har faaet ministeriel Approbation, og jeg foranlediges derved til at henlede Skolekommissionens Opmærksomhed paa, at det er nødvendigt for Nyttevirkningen af Skolens Arbejde, at Skolen, saaledes som Loven fordrer, faar et ved en af Ministeriet stadfæstet Plan fastsat Omraade for sin Virksomhed, indenfor hvilket den kan arbejde i Ro paa Udviklingen af de Børn, som af Forældre her i Byen bliver den betroet. Mellem-skolen har nemlig grebet stærkt ind i Betalingsskolens hidtil gældende Ordning dels derved, at den har foranlediget en Deling af Børnene i 11 Aars Alderen i en Mellem-skole- og en Borgerskoleafdeling, dels ved, at den aarlige Optagelse af en Del Dreng fra den almindelige Borgerskole har bevirket, at Skolen ikke har Lokaler nok, saa at Betalingsskolens nederste Klasser enten maa undervises om Eftermiddagen eller som nu have Lokaler et andet Sted, og endelig derved, at den snart vil gøre Skolens hidtil gældende Afslutningsprøve, Borgerskoleeksamen, overflødig. Det var Hensynet til disse

Virkninger, der drev mig til min Indberetning til Skolekommissionen om Optagelsesprøven til Mellemsskolen i Marts

1906 at fremsætte en Tvivl " om, at Borger-Drengeskolen kunde begynde paa Mellemsskolen uden at komme i Strid med den approberede Skoleplan og uden at udsætte de i Mellemsskolen optagne Børn for, at den hele Ordning ved Ministeriets endelige Approbation kunde blive forkastet, saa at den begyndte videregaaende Undervisning ikke kunde føres til Afslutning, og ved samme Lejlighed anmodede jeg derfor om Skoleautoriteternes Bemyndigelse til at sætte den ved Forhandlinger i Aarets Løb forberedte Mellemsskoleundervisning i Værk. Siden den Tid er Udviklingen skredet frem, saaledes at Borgerskoleeksamen efter den paabegyndte Ordning maa afholdes sidste Gang i Foraaret 1908. Hidtil har denne Eksamen været det Led, som satte Borger-Drengeskolens Undervisning i Forbindelse med det videre gaaende Skolevæsen, idet den gav de Drenge, der havde bestaaet den, Ret til efter 2 Aars yderligere Forberedelse ved en eksamensberettiget Skole at tage den almindelige Forberedelseseksamen (Præliminæreksamen), og den har i den Tid, den har været i Gang, haft en særdeles gavnlig Indflydelse paa Udbyttet af Skolens Undervisning, ligesom den ogsaa, saavidt jeg har kunnet skønne, har været meget paaskønnet af Drengenes Forældre, men ved Almenskoleloven af 1903, der ikke tager Hensyn til Borgerskoleeksamen, er dens Betydning som Gennemgangsled til videregaaende Skoledannelse ophævet, og for Fremtiden maa den derfor erstattes af Mellemsskoleeksamen, naar ikke Borgerskolen skal isoleres fra det øvrige Skolevæsen og maaske udsætte sig for at miste den Tilslutning hos Byens Befolkning, som hidtil har været en stærkt medvirkende Faktor i Udbyttet af dens Virksomhed. Som Bestyrer af Skolen maa jeg derfor i Tide henlede Opmærksomheden paa, at 1908, da Borgerskoleeksamen kan afholdes sidste Gang, bliver et kritisk Aar for Skolen, og fremdrage det nødvendige i at faa indført en lovlig Ordning afpasset efter Befolkningens Tarv og Skolens Evner inden Udgangen af indeværende Skoleaar. De løse Forhold, som Skolen for Tiden arbejder under, bør ikke fortsættes, da Skolearbejdet saa vel i Borgerskolen som i Mellemsskolen lider under, at Skolen ligesom arbejder i Mørke og ikke ved, imod hvilke Fremskridt den kan rette sine Bestræbelser. Den nuværende Ordning er jo indført som Forsøg, men da nu dette Forsøg har varet ca. 1 ½ Aar, antager jeg, at Forholdene nu maa kunne overses saa meget, at der med god Grund kan skønnes om, hvilken Skoleplan, der bedst passer til den nuværende Befolknings Elever, hvis Forældre vil betale Skolepenge for dem, eller efterhaanden omdannes til en ren betalende eller ren

gratis eller blandet Mellemsskole. Jeg fremhæver, at den nye Mellemsskole er en saa vanskelig Opgave og stiller saa store Fordringer til Lærernes pædagogiske Dygtighed og Energi og ligeledes til Skolens Forsyning med Undervisningsmidler, at Skolen maa have fast Grund under Fødderne og Frihed og Ro til sit Arbejde, naar den paa tilfredsstillende Maade skal kunne virkeliggøre denne nye Skoleplan. Det synes jo, at Statsskolen og de private Realskoler ligesom ogsaa de almindelige kommunale Borgerskoler uden Vanskelighed glider ind under de nye Skolelove, og jeg antager derfor, at det ogsaa maa kunne lykkes for den betalende Borgerskole at faa vedtaget en Plan, der kan gøre det muligt for denne Skole at fortsætte den udvidede Undervisning, den til Gavn for en stor Del af Byens Befolkning har ydet siden September 1847."

Formanden gjorde opmærksom paa, at Skolekommissionen kun henlede Byraadets Opmærksomhed paa Pladsforholdene og Skolevæsenets Ordning samt spurgte om, hvorledes der skulde skaffes Plads i Fremtiden, hvorimod Udvalget gik videre ved at foreslaa, at Indskrivnin-

arbejdet saa vel i Borgerskolen som i Mellemsskolen lider under, at Skolen ligesom arbejder i Mørke og ikke ved, imod hvilke Fremskridt den kan rette sine Bestræbelser. Den nuværende Ordning er jo indført som Forsøg, men da nu dette Forsøg har varet ca. 1 ½ Aar, antager jeg, at Forholdene nu maa kunne overses saa meget, at der med god Grund kan skønnes om, hvilken Skoleplan, der bedst passer til den nuværende Befolknings Elever, hvis Forældre vil betale Skolepenge for dem, eller efterhaanden omdannes til en ren betalende eller ren gratis eller blandet Mellemsskole. Jeg fremhæver, at den nye Mellemsskole er en saa vanskelig Opgave og stiller saa store Fordringer til Lærernes pædagogiske Dygtighed og Energi og ligeledes til Skolens Forsyning med Undervisningsmidler, at Skolen maa have fast Grund under Fødderne og Frihed og Ro til sit Arbejde, naar den paa tilfredsstillende Maade skal kunne virkeliggøre denne nye Skoleplan. Det synes jo, at Statsskolen og de private Realskoler ligesom ogsaa de almindelige kommunale Borgerskoler uden Vanskelighed glider ind under de nye Skolelove, og jeg antager derfor, at det ogsaa maa kunne lykkes for den betalende Borgerskole at faa vedtaget en Plan, der kan gøre det muligt for denne Skole at fortsætte den udvidede Undervisning, den til Gavn for en stor Del af Byens Befolkning har ydet siden September 1847."

Formanden gjorde opmærksom paa, at Skolekommissionen kun henlede Byraadets

Opmærksomhed paa Pladsforholdene og Skolevæsenets Ordning samt spurgte om, hvorledes der skulde skaffes Plads i Fremtiden, hvorimod Udvalget gik videre ved at foreslaa, at Indskrivningen til de betalende Borgerskoler blev standset. Det sidste var stridende mod den gældende Skoleplan og kunde altsaa ikke gennemføres uden Ministeriets Tilladelse. Der skulde altsaa forhandles om Opførelse af en ny Skolebygning og om Standsning af Indskrivningen til de betalende Borgerskoler.

Jakob Jensen vilde bede om, at de to Spørgsmaal blev drøftet hver for sig.

Formanden havde intet herimod.

Jakob Jensen henviste til den grafiske Fremstilling af Børneantallets Stigen de senere Aar. Stigningen havde været jævn stærk, og man maatte efter den i 1910 være forberedt paa at skaffe Plads i de offentlige Skoler til mindst 8000 Børn. Man havde nu i de 6 Skoler 113 Klasser, men de 3 var saa smaa, at de ikke kunde medregnes. Disse Klasser blev benyttet baade Formiddag og Eftermiddag, saa der kunde i dem undervises 6660 Børn. I de to Betalingskoler fandtes der 28 Klasser, men de kunde ikke med Held benyttes andet end om Formiddagen, saa i dem kunde der kun undervises 820 Børn. Dertil kom saa 7 Klasser i den gamle Skole paa Vestergade. I dem kunde der yderlig undervises 420 Børn, hvormed man var oppe paa Tallet 7900, hvilket var alt, hvad man havde Plads til i de nuværende Skolebygninger. Desuden maatte det fremhæves, at Lokalerne paa Vestergade var medregnet, skønt de for flere Aar siden var blevet kasseret, og at man utvivlsomt maatte regne med, at Byen de nærmeste 2 Aar vilde vokse forholdsvis mere end i de foregaaende Aar, saaledes at der sandsynligvis maatte skaffes Plads til mere end 8000 Børn.

Der maatte altsaa i 1910 staa en ny Skolebygning færdig til Brug, og Forholdet var det, at gen til de betalende Borgerskoler blev standset. Det sidste var stridende mod den gældende Skoleplan og kunde altsaa ikke gennemføres uden Ministeriets Tilladelse. Der skulde altsaa forhandles om Opførelse af en ny Skolebygning og om Standsning af Indskrivningen til de betalende Borgerskoler.

Jakob Jensen vilde bede om, at de to Spørgsmaal blev drøftet hver for sig.

Formanden havde intet herimod.

Jakob Jensen henviste til den grafiske Fremstilling af Børneantallets Stigen de senere Aar. Stigningen havde været jævn stærk, og man maatte efter den i 1910 være forberedt paa at skaffe Plads i de offentlige Skoler til mindst 8000 Børn. Man havde nu i de 6 Skoler 113

Klasser, men de 3 var saa smaa, at de ikke kunde medregnes. Disse Klasser blev benyttet baade Formiddag og Eftermiddag, saa der kunde i dem undervises 6660 Børn. I de to Betalingsskoler fandtes der 28 Klasser, men de kunde ikke med Held benyttes andet end om Formiddagen, saa i dem kunde der kun undervises 820 Børn. Dertil kom saa 7 Klasser i den gamle Skole paa Vestergade. I dem kunde der yderlig undervises 420 Børn, hvormed man var oppe paa Tallet 7900, hvilket var alt, hvad man havde Plads til i de nuværende Skolebygninger. Desuden maatte det fremhæves, at Lokalerne paa Vestergade var medregnet, skønt de for flere Aar siden var blevet kasseret, og at man utvivlsomt maatte regne med, at Byen de nærmeste 2 Aar vilde vokse forholdsvis mere end i de foregaaende Aar, saaledes at der sandsynligvis maatte skaffes Plads til mere end 8000 Børn.

Der maatte altsaa i 1910 staa en ny Skolebygning færdig til Brug, og Forholdet var det, at en Skole ikke kunde bygges i mindre Tid end 2 Aar. Skolen i Finsensgade blev ganske vist opført paa 5 Fjerdingaar; men det havde medført det uheldige Forhold, at Træværk og Tømmer ved at lægges ind i den fugtige Bygning blev mindre værd. Udvalget ansaa det derfor for heldigst, om man allerede i den kommende Sommer gik i Gang med Forarbejderne, saaledes at man tidlig paa Foraaret 1909 kunde begynde med det egentlige Byggearbejde.

Formanden antog, der var Enighed om at bemyndige Udvalget til at begynde paa Forarbejderne.

Jakob Jensen skulde derefter gaar over til den Del af Udvalgets Indstilling, der drejede sig om Mellemskolen og den betalende Borgerskole. Loven af 1903 vakte Røre i skoleinteresserede Kredse, ogsaa her i Aarhus. Mange mente, at den betalende Borgerskole straks maatte bort, idet Mellemskolen vilde give fuld Ækvivalent. Man oprettede saa Mellemskoleklasser ved de betalende Borgerskoler, saaledes at 30 Børn fra disse Skoler og 30 fra Byskolerne blev optaget i Mellemskoleklasserne. Forholdet udviklede sig efterhaanden, og efter sidste Skoleplan var der faktisk givet fuld Ret til Optagelse i Kommunens Mellemskole for alle de Elever fra Byskolerne, der bestod Optagelsesprøven, og ikke blot for 30.

Andre holdt derimod igen, idet de vilde bevare den betalende Borgerskole, og de blev de stærkeste. Følgen var, at en Del Børn gik Glip af at komme ind i Mellemskolen.

I Fjor var der saa indløbet en Skrivelse fra en af de betalende Borgerskolars Overlærere, som beklagede sig over Forholdene og bad Skolekommissionen træffe Foranstaltninger til

en bedre Ordning. Mellemskolen var nu prøvet; man vidste, hvad den duede til, og man erfarede fra andre Byer, der flere Aar før Aarhus havde indført Mellemskolen, at man ogsaa der var udmærket tilfreds med denne Skole.

Skolekommissionen overvejede nu Sagen og var snart klar over, at det vilde være uheldigt at fortsætte med de tre Arter af Skoler. Kun den ene af de betalende Borgerskoler havde Ret til at afholde Borgerskoleeksamen, og den Ret maatte betragtes som betydningsløs, da nævnte Eksamen aldrig havde været noget organisk Led af Skolevæsenet. Skoleloven af 1814 pegede paa, at de større Byer burde oprette organiske Led mellem Almueskolen og den højere Skole; men det glemte Aarhus Befolkning gennem Tiden. Selv om Borgerskolen fra 1843 til 1879 var tilgængelig for en ret moderat Betaling, saa kunde den dog ikke betragtes som et Bindeled, da den kun førte sine Elever til den lille Præliminæreksamen. I Tidens Løb blev de to Præliminæreksaminer slaaet sammen til een Eksamen, og 1/3 af Landets Skoler indførte saa denne højeie Eksamen, 1/3 var kun almindelige Byskoler, og den sidste Trediedel søgte Ret til at afholde Borgerskoleeksamen.

Borgerskoleeksamen blev først i 1899 indført ved Skolen i Ny Munkegade, og den skabte ingen organisk Forbindelse mellem Folkeskolen og den højere Skole, skønt saavel Skolelovene af 1814 og af 1903 pegede paa, at der burdes skabes en saadan Forbindelse, saa at alle de Børn, hvis aandelige Evner tillod det, kunde faa den bedste Uddannelse. Skønt Borgerskoleeksamen altsaa ikke var ældre end fra 1899, saa kunde den nu ikke mere afholdes, fordi der nu saa godt som ingen Børn meldte sig til den. Før Mellemskolens Tid havde der til Borgerskoleeksamen meldt sig de to Trediedele af Borgerskolens Elever, medens den ene Trediedel gik ud af Skolen uden Eksamen. Efter Mellemskolens Indførelse gik nu hvert Aar de 30 af de 38 Elever, som før gik til Borgerskoleeksamen, over i Mellemskolen, og tilbage blev kun 8 af de mindst begavede Drengene for Borgerskoleeksamen. Men for disse enkelte Børns Skyld vilde det dog være meningsløst at opretholde denne Eksamen, tilmed da der nu var aabnet fri Adgang til Mellemskolen for alle de Børn, der duede noget.

Efter denne Udvikling var Borgerskolen faktisk færdig. Spørgsmaalet var da kun, om man vilde opretholde den betalende Forberedelsesskole til Mellemskolen og derved give 30 Elever, hvis Forældre havde Raad til at betale, større Chance end de mange, hvis Forældre ikke havde Raad til at betale, for Optagelse i Mellemskolen. En saadan Ordning vilde være

i høj Grad urigtig, og det kunde ikke tænkes, at Byens Befolkning vilde finde sig deri. Dertil kom at hver Elev i de betalende Borgerskoler kostede Kommunen 9 Kr. mere om Aaret end en af Byskolernes Elever. Desuden kunde de betalende Borgerskoler nu ikke mere rumme de Børn, der søgte til dem. Tilsammen raadede de to Skoler over 28 Klasseværelser, der med Held kun kunde benyttes om Formiddagen, og i 1910 vilde man, selv om der fra de almindelige Borgerskoler kun overgik 30 Elever hvert Aar til Mellemaskolen, have 43 Klasser, som skulde placeres i 28 Værelser. Efter den ny Undervisningsplan vilde Udviklingen tilmed foregaa langt hurtigere, saa man i 1910 ikke blot vilde have Brug for 43, men aller mindst for 50 Klasser.

Man stod altsaa overfor Spørgsmaalet om at bygge en ny Skole, hvis man vilde fortsætte med Indskrivningen til den betalende Forberedelsesskole. En Del af Børnene fra denne undervistes nu i Vestergade, men Skolen der vilde være fyldt til Foraaret, og Ministeriet fastholdt i sin sidste Skrivelse, at Mellemaskolens Børn skulde undervises i de nuværende betalende Borgerskoler Lokaler. Dette Ministeriets Forlangende om en samlet Mellemaskole, vilde sikkert ogsaa i alt Fald for nogle Aar være heldig for denne Skoles Udvikling.

Man blev altsaa nødt til at bygge en ny Mellemaskole, der med runde Tal vilde koste 5 a 600,000 Kr., hvis man ikke vilde standse Indskrivningen til den betalende Forberedelsesskole ; men de Penge kunde man spare, hvis man fulgte Skolekommissionens Forslag, hvorefter Skolevæsenet utvivlsomt vilde blive fuldt tilfredsstillende for Byens Borgere, og hvorved man tillige vandt Tid, saa man kunde blive mere fortrolig med Mellemaskolen og høste Erfaring for, om man vilde opretholde en samlet Mellemaskole eller etablere Mellemaskoler ved de enkelte Skoler.

Mikael Johansen skulde fatte sig i Korthed og indskrænke sig til at motivere og anbefale Skolekommissionens Mindretals Indstilling. Dette Mindretal mente, at Mellemaskolen havde virket for kort Tid, til at det kunde afgøres, om den var en god Afløser for den betalende Borgerskole. Skoleplanen var først blevet approberet i December 1907, saa man kunde ikke allerede nu have Erfaringer, der berettigede til at omstyrte det gamle. Dertil kom, at det vilde være i høj Grad mærkeligt nu at standse Indskrivningen, da der allerede var anmeldt mange til Optagelse. Forøvrigt kunde Indskrivningen vel slet ikke standses uden ministeriel Resolution, og et Aar til maatte man altsaa i ethvert Fald fortsætte.

Han kunde slet ikke forstaa, hvorfor Borgerskolen skulde slaas for Panden, da den dog var

en glimrende Skole, hvis Elever var meget søgt, og havde god Jordbund blandt Byens Borgere. Maaske var der ikke blandt disse Flertal for at bevare Borgerskolen, hvad der maaske vilde have været, hvis den kunde optage alle, der meldte sig; men selv om kun et Mindretal ønskede den opretholdt, havde man dog ogsaa Forpligtelse til at tage Hensyn til det, og hvorfor saa ikke beholde denne Skole, der i Tidens Løb havde været en god Foregangsskole for de andre Skoler.

Det var i og for sig ligegyldigt, om Borgerskoleeksamen ikke kunde afholdes mere, da det ikke var for denne Eksamens Skyld, men for den gode Undervisnings Skyld, at man ønskede Borgerskolen opretholdt, og det var vedblivende uimodsagt, at denne Skole havde virket godt. Dertil kom, at de Børn, som skulde tage Mellemskoleeksamen, maatte gaa i Skole til deres 15 Aar, og det vilde betyde en forøget Udgift. Det var sikkert ikke rigtigt, at en Elev i Borgerskolen kostede Kommunen 9 Kr. mere om Aaret end en Elev i Byskolen. Saa vidt han erindrede, kostede hver Borgerskoleelev Byen nogle og tredive Kroner, medens en Byskoleelev kostede nogle og fyrretyve Kroner.

Det næste Forslag vilde vel blive, at Mellemskolen skulde være helt gratis; men i Tider som disse skulde man dog være noget sparsommelig og derfor ikke modsætte sig at give de Forældre, som ønskede det, Lov til selv at bidrage til deres Børns Undervisning. Naar der var blevet nævnt, at en ny Mellemskole vilde koste omkring ved 500000 Kr., saa var dette Tal vist helt hen i det blaa. Forudsætningen for den i December

1907 approberede Skoleplan var dog vist, at den skulde vare til 1910, saa han vilde paa det varmeste anbefale, at man stemte imod Skolekommissionens Flertals Indstilling.

Lottrup kunde som Medlem af Skolekommissionen slutte sig til Hr. Johansens Udtalelser. Det havde altid været ham en Glæde at støtte alt, hvad der kunde forbedre Undervisningen; men Udviklingen maatte gaa med smaa Skridt, eftersom Udgifterne steg saa betydeligt, og Budgettet i Forvejen var ret trykket. Han kunde derfor ikke gaa med til at nedlægge den betalende Borgerskole, saa meget mere som Overlærer Lorentzen, Skolekommissionens eneste Pædagog, fuldt ud sluttede sig til Mindretallet. Man skulde efterhaanden hæve de almindelige Borgerskoler, og naar de med Tiden blev lige saa gode som de betalende Borgerskoler, saa var Tiden maaske inde til at ophæve disse. Han troede ikke, det var rigtigt, at hver Borgerskoleelev kostede Kommunen 9 Kr. mere om Aaret end hver Byskoleelev, men selv om saa var, kunde man jo sætte Skolepengene noget op. Borgerskolens Elever var ubestrideligt dygtige og meget søgte; det var deres Kundskaber

mere end selve Borgerskoleeksamen, der gav dem Værd.

Simonsen pegede paa Overensstemmelsen mellem Skolekommissionens og Udvalgets Forslag. I Kommissionen var der stort Flertal for at ophæve Borgerskolen, 7 havde stemt for og kun 4 imod. Der havde altsaa været ganske usædvanlig Majoritet for at ophæve Borgerskolen, skønt der i Kommissionen kun fandtes 4 Socialdemokrater. Kravet om Nedlæggelsen var rejst af Socialdemokraterne, og hidtil havde man fra konservativ Side modsat sig dette Krav, da man frygtede et Hul i Skolevæsenet; men nu indsaa sikkert de fleste, at Mellemskolen vilde udfylde Hullet. Denne Skole var fra først af tænkt knyttet til Folkeskolen, og naar dette ikke var sket, skyldtes det Ministeriet, som havde modsat sig, at der blev Mellemskoler ved de almindelige Folkeskoler. Mellemskolen var aldeles ikke bygget paa Borgerskolen, saa det var fuldstændig misvisende, naar man yndede at tale om den kombinerede Borger- og Mellemskole. Disse to Arter af Skoler havde intet med hinanden at gøre. Denne Anskuelse deltes af andre end Socialdemokrater; Pastor Lyngby havde saaledes i Dagblade gennem flere Artikler hævdet, at Mellemskolen for ham stedse havde staaet som Borgerskolens naturlige Afløser, og at Udviklingen var foregaaet hurtigere end ventet.

Det var givet, at Mellemskoleeksamen, selv om den ingen reel Betydning havde uden en Realklasse, havde mere Værd end Borgerskoleeksamen, og selve Mellemskolens Undervisning vilde betyde adskilligt mere end Borgerskolens. Særdeles heldigt var det, at vi i Borgerskolerne med disses gode Bygninger, dygtige Lærere og dygtige Overlærere havde en tidssvarende Ramme om Mellemskolen. Ved at vedtage Forslaget vilde man saaledes spare Opførelsen af en ny og kostbar Skolebygning, og baade økonomisk og pædagogisk set vilde det derfor være fordelagtigt at standse Indskrivningen til Borgerskolen.

Længe kunde det ikke vare, inden man blev nødt til at omdanne de almindelige Borgerskoler til Heldagsskoler; saa vilde man faa udmærket Brug for Pengene, og Fremtiden vilde ogsaa kræve Støtte for Fritidshjem og Oprettelse af Dagarbejdsskoler. Desuden vilde man vel ogsaa komme til at skaffe Plads for de Børn, Værgeraadene maatte fjerne fra Hjemmene. De enkelte daarlige Børn, som hidtil havde gaaet i de almindelige Borgerskoler, vilde blive fjernet, saa man behøvede ikke at frygte for at sende sine Børn til disse Skoler. Det var en fuldstændig Misforstaaelse, naar man troede, at det var Skarnsdrænge, der gik i de almindelige Skoler, og lutter Engle, der søgte

Betalingsskolerne. Erfaringen viste tværtimod, at den langt overvejende Del af de fattige Børn var de mest velopdragne og beskedne, hvorimod det ikke altid var morsomt at komme sammen med de saakaldte bedre Børn, f. Eks. i en Jernbanekupe. Han vilde derfor bestemt protestere imod, at Moralen skulde være bedre i de betalende end i de almindelige Borgerskoler.

Undervisningen i de almindelige Borgerskoler kunde udmærket godt sætte Børnene i Stand til at gaa over i Mellemsskolen; men en Optagelsesprøve af samme Art som den, der fandt Sted i Fjor, burde ikke gentage sig, for saa vilde den Opfattelse brede sig, at andre Krav end Børnenes Dygtighed gjorde sig gældende. Det var bevisligt, at en Overlærer havde presset en Fader til at indstille sit Barn til Optagelsesprøven; men Barnet var ved denne blevet infamt kasseret. Saadant skabte Mistro.

Borgerskolens Mission var endt. Ved at ophæve den vilde man slette et grimt Skel i Befolkningen. Det var slemt at sætte Skel, men værst mellem Børn. Dem maatte man ikke vænne til at overse de fattige. Forøvrigt var det ret mærkeligt at se, at det netop var de Folk, som for Tiden gik rundt og talte for, at Folket skulde enes om baade det ene og det andet, der ikke vilde have deres Børn til at sidde paa samme Bænk som andres Børn. Højre havde forladt saa mange Skanser og kunde uden Skade forlade denne ogsaa.

Skoleplanen var for Resten ikke saa ny som udtalt, idet der var arbejdet efter den i 2 Aar, og det var af Skoleautoriteterne hævdet, at man dristig kunde gaa med til det foreslaaede Skridt. Det kunde næppe tænkes, at Ministeriet skulde nægte at gaa med til at stryge Betalingsskolen, da det dog var gaaet med i Aalborg og flere andre Byer. Man vilde jo ikke øve nogen som helst Tvang, Forældrene kunde sende deres Børn til de private Skoler, hvis de ikke vilde have dem sammen med de almindelige Borgerskolenes Børn; men der var ingen Mening i, at Kommunen skulde give Tilskud, for at bedre Folks Børn kunde gaa i en Særskole. Socialdemokraterne var villige til at tage Religionsundervisningen ud, hvis det var den, der var i Vejen, og de vilde være med til at indføre Sundhedslære, hvis Ædruelighedsfolkene ønskede det. Ingen kunde med Grund sige, at deres Børn ikke kunde være tjent med at søge den almindelige Skole.

Naar Overlæreren ved Borgerskolen i Ny Munkegade kunde gaa med til at nedlægge Betalingsskolen og saa dette som en naturlig Udvikling, var det mærkeligt at se en Overlærer ved en almindelig Borgerskole modarbejde Folkeskolen til Gavn for Betalingsskolen. De, der ønskede denne Skole bort, ønskede at give alle, hvis Evner

strakte til, Adgang til at naa saa langt frem som mulig; men de vilde ikke være med til at lade Pengene være afgørende for, om Barnet skulde nyde den bedste Uddannelse eller ej. Der var ingen Tvivl om, at Betalingen blev spildt for mange Elever, samtidig med, at der i de almindelige Skoler sad Genier, som ikke kunde komme frem. Her var et Tilfælde, hvor Socialdemokraterne var Tilhængere af den fri Konkurrence. Han vilde være med til at rejse en Skole saa god, at alle kunde være tjent dermed, og han var vis paa, at man ved at vedtage Flertallets Forslag vilde give et Stød i den Tryllefløjte, som H. C. Andersen mente satte alt paa den rette Plads.

Mousten syntes, at flere af Talerne var kommet vel langt fra Sagen. Man ønskede ikke nu at dødsdømme Borgerskolen, ganske simpelt fordi denne Skole allerede i 1905 blev dødsdømt, derved at man vedtog at oprette Mellemkoleklasser ved den. Vel fik Skolen da lidt Medicin ved Vedtagelsen om, at der ikke maatte nedlægges Klasser uden Byraadets Tilladelse; men der var faktisk alligevel, endog allerede Aaret efter, blevet nedlagt Klasser. Der eksisterede for Tiden ingen betalende Borgerskole, som kunde tage mod ny Indskrivning, og Spørgsmaalet var da kun, om man i de gamle Lokaler paa Vestergade vilde oprette en ny betalende Skole fælles for Drengene og Piger.

Sabroe vilde, naar der var blevet sagt, at man skulde tage billigt Hensyn til Middelstanden, gerne tilføje, at de, der hørte til denne Stand i Dag, maaske ikke gjorde det i Morgen. Han havde selv gaaet baade i Betalingsskolen og i Friskolen. Kun fordi hans Fader blev fattig, maatte han over i en anden Skole. Det var en skammelig Uretfærdighed, som for ham vejede meget. De, der holdt paa Betalingsskolen, troede vist, de var paa historisk Grund; men det var i Overensstemmelse med hele Udviklingen at nedlægge denne Skole, ligesom man i sin Tid var kommet bort fra at have to Arter af Betalingsskoler, den højere og den lavere.

Det var betegnende, at de to Ikkesocialdemokrater, der var med til Skolekommissionens Flertals Indstilling, begge var Præster, og begge havde været i Amerika. Erfaringen derfra maatte have vist dem det heldige i, at fattig og rig sad sammen paa Skolebænken.

Han vilde gerne støtte Kravet om at faa de Børn, som ikke havde gode Hjem, afsondret fra Skolen. Disse Børn hørte Dagarbejdsskolen til, og han vilde bede Skoleudvalget tage Oprettelsen af en saadan Skole under resolut Overvejelse. Dagarbejdsskolen vilde være et nødvendigt Supplement til den almindelige Skole, og Halvdelen af Driftsudgifterne kunde stilles til Raadighed fra Statens Side.

Det undrede ham, at man fra anden Side ikke kunde gaa med til at lade Borgerskolen falde, for de fleste af Modstanderne i Byraadet vilde dog stærkt frabede sig at benævnes Højremænd. Forøvrigt var Højre i en Række Byer gaaet med til at nedlægge Betalingsskolerne. Overlærer Lorentzens pædagogiske Evne var det ikke værd at tale alt for stærkt om.

Jakob Jensen skulde overfor Hr. Lottrups Bemærkning om, at Borgerskolen var et Middel til at hæve Byskolen, citere en Skrivelse af 30. September 1881 til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Af denne Skrivelse fremgik det klart, at Borgerskolen var oprettet alene for at rekruttere Byens Haandværker- og Handelsstand, at den altsaa var en privilegeret Skole. Naar Hr. Lottrup videre hævdede, at hans Parti var med til alt, hvad der forlangtes til den almindelige Skole, saa maatte Hr. Lottrups Parti stille denne Skole i en lav Klasse. Man maatte korse sig over den Skoleplan, der blev arbejdet efter, da Højre regerede. I Aaret 1900 havde en Klasserække i Byskolen ialt 144 Timer om Ugen, nu havde den 199, og man var en Del tilbage endnu; men det var den ny Aand og ikke Borgerskolen, som havde bevirket Fremskridtet. Borgerskolen havde samtidig 225 á 228 Timer om Ugen. Saaledes havde Villigheden mod den almindelige Skole været indtil Aaret 1900. Han vilde gerne tro, at Hr. Lottrup vilde være med til at hæve Skolepengene, for saa blev den Kreds, der kunde sende sine Børn i Borgerskolen, endnu mere indsnævret.

Naar Hr. Johansen tvivlede om, at de nævnte Udgifter pr. Barn var rigtige, vilde han bede Hr. Johansen læse Skoleinspektørens Indberetning, saa vilde Hr. Johansen se, at Opgivelserne havde fast Fod at staa paa. Selv om Skoleplanen ikke havde virket ret længe, sagde det ikke noget, for Undervisningsplanen var tilstrækkelig prøvet, og det var det vigtigste. Han kunde ikke se noget uheldigt i at standse Indskrivningen nu, fordi der havde meldt sig en Del Elever til Optagelse. Der vilde jo altid staa nogle paa Reservelisten, og man kunde jo ogsaa vende Sagen om og sige, at der meldte sig ikke flere, hvis Standsningen nu blev vedtaget. Hvis man derimod ikke gjorde dette, vilde der melde sig ca. 120 til hver af de to Skoler, som kun tilsammen kunde optage 120, og de andre 120 vilde saa blive skuffet. Nu vilde der dog kun være Tale om ca. 40 Stykker. Derfor var det rigtigt at standse nu.

Heldigvis var man nu saa vidt, at der var Mænd i alle Partier, som ønskede Betalingsskolerne bort. Afdøde Biskop Nielsen talte saaledes varmt derfor ved Latinskolens Indvielse. Blot Biskoppens Ord havde baaret Frugt hos alle de ærede

Medlemmer, der da var til Stede. Et af Skolekommissionens Medlemmer, Pastor Østrup, havde ikke deltaget i Afstemningen, men Hr. Østrups Udtalelse viste, at han med Hjerte og Sind var paa deres Side, som ønskede Betalingsskolen bort.

Han kunde ikke se, hvad der var i Vejen for at faa noget forandret i Skoleplanen. Ministeriet forlangte jo for Tiden selv en Forandring, og i Løbet af de første 2-3 Aar vilde forskellige Forandringer blive nødvendige. Flertallets Indstilling gik aldeles ikke ud paa at faa en ny Skoleplan, men kun paa at faa det foreslaaede knyttet til den gamle som en Forandring.

Filténborg fandt, at Flertallet i Kommissionen og Udvalget havde haft for stor Hast med at foreslaa de betalende Borgerskoler nedlagt. Erfaringen viste netop, at der var almindelig Stemning blandt Borgerskabet og Forældrene for at beholde disse Skoler. Borgerskolen var en god Institution, hvis Undervisning dannede et fortrinligt Grundlag for videre Uddannelse. Børnene blev i Borgerskolerne ganske anderledes end i Byskolerne vænnet til Hjemmearbejde. Alt pegede paa; at man ikke uden efter nøje Overvejelse skulde slaar denne Skole ned, og med ringe Midler kunde der nok skaffes Plads. Undervisningsplan og Skoleplan var ny, saa man burde se Tiden an. Maaske vilde Tiden vise, at Borgerskolen skulde falde; men foreløbig skulde man vente med at slaar det ned, som Erfaringen viste var godt.

Muller gjorde gældende, at vort Skolevæsens Organisation hvilede paa Skoleplanen af 18. December 1907. Det var rigtigt, at denne Plan ligesom Undervisningsplanen havde virket i 2 Aar; men efter den var vort Skolevæsen ogsaa organiseret i den betalende Borgerskole, de almindelige Borgerskoler og Mellemskolen. Man havde altsaa en Forpligtelse til at opretholde alle

sionens Medlemmer, Pastor Østrup, havde ikke deltaget i Afstemningen, men Hr. Østrups Udtalelse viste, at han med Hjerte og Sind var paa deres Side, som ønskede Betalingsskolen bort.

Han kunde ikke se, hvad der var i Vejen for at faa noget forandret i Skoleplanen. Ministeriet forlangte jo for Tiden selv en Forandring, og i Løbet af de første 2-3 Aar vilde forskellige Forandringer blive nødvendige. Flertallets Indstilling gik aldeles ikke ud paa at faa en ny Skoleplan, men kun paa at faa det foreslaaede knyttet til den gamle som en Forandring.

Filténborg fandt, at Flertallet i Kommissionen og Udvalget havde haft for stor Hast med at foreslaa de betalende Borgerskoler nedlagt. Erfaringen viste netop, at der var almindelig

Stemning blandt Borgerskabet og Forældrene for at beholde disse Skoler. Borgerskolen var en god Institution, hvis Undervisning dannede et fortrinligt Grundlag for videre Uddannelse. Børnene blev i Borgerskolerne ganske anderledes end i Byskolerne vænnet til Hjemmearbejde. Alt pegede paa; at man ikke uden efter nøje Overvejelse skulde slaa denne Skole ned, og med ringe Midler kunde der nok skaffes Plads. Undervisningsplan og Skoleplan var ny, saa man burde se Tiden an. Maaske vilde Tiden vise, at Borgerskolen skulde falde; men foreløbig skulde man vente med at slaa det ned, som Erfaringen viste var godt.

Muller gjorde gældende, at vort Skolevæsens Organisation hvilede paa Skoleplanen af 18. December 1907. Det var rigtigt, at denne Plan ligesom Undervisningsplanen havde virket i 2 Aar; men efter den var vort Skolevæsen ogsaa organiseret i den betalende Borgerskole, de almindelige Borgerskoler og Mellemkolen. Man havde altsaa en Forpligtelse til at opretholde alle tre Arter af Skoler, saa det var en Eufemisme, naar det blev sagt, at man ingen betalende Borgerskole havde mere. Det hele var kun et Lokalespørgsmaal.

Det var ubestrideligt, at de betalende Borgerskoler havde imødekommet en Trang hos et ikke ringe Antal Medborgere, og Byraadsmedlemmerne havde ikke blot Ret, men Pligt til at tage Hensyn til dem, saa vist som disse Borgere ogsaa hørte til Folket. Naar det med stor Styrke blev sagt, at Udviklingen havde vist sig hurtigere end ventet, havde man vist udtalt sig før end muligt; først om 2 Aar, naar Mellemskoleeksamen var blevet afholdt, kunde man udtale sig om, hvorvidt Mellemkolen kunde afløse Borgerskolen, og selv da kunde han ikke være med til at nedlægge Borgerskolen. Efter Loven om højere Almenskoler blev Børnene ikke færdig med Mellemkolen før med det fyldte 15. Aar, hvorimod de betalende Borgerskoler var baseret paa Afslutning i 14 Aars Alderen, og denne Aldersgrænse af 14 Aar var ikkevilkårlig valgt.

Borgerskoleeksamen, som mange havde anset for noget mærkelig paaklistret, havde aldrig været det afgørende, og den lille Præliminæreksamen havde aldrig været indført ved Aarhus Borgerskole. Det var den fortræffelige Undervisning under de fortræffelige Overlærere, der havde skabt Borgerskolens Anseelse.

Det var formentlig ham, Hr. Simonsen sigtede til, naar Hr. Simonsen talte om en Overlærer, der skulde have modarbejdet Folkeskolen; men han vilde paa det bestemteste hævde, at han aldrig havde modarbejdet Folkeskolen. Tværtimod havde han ofte udtalt, at Tidspunktet til at ophæve Borgerskolen var kommet, naar Byskolerne stod paa samme Standpunkt som

Borgerskolerne. Naar man vilde kalde den almindelige Borgerskole en Heldagsskole, maatte man tage Konsekvensen deraf, nemlig at bygge saa mange Skoler, at hver kun blev benyttet af et Hold Børn daglig. Indtil det skete, var Byskolen ikke paa Højde med Borgerskolen.

Nørgaard var enig med Hr. Mousten i, at flere Talere var kommet vel langt fra Sagen. Man kunde sikkert ikke tillægge et enkelt Parti Æren for, at man nu var mere vaagen for at hjælpe de unge bedre frem, hvorimod det nok var rigtigt, at der fra den ene Side blev gjort større økonomiske Hensyn gældende end fra den anden. Forøvrigt var der jo ogsaa Uoverensstemmelse om den pædagogiske Side af Sagen.

I September 1905 havde han været paa det rene med, at der ikke burde gøres nogen Forandring. Adskillige ansete Pædagoger havde da udtalt deres Betænkelighed ved at indføre Mellemskolen, idet de frygtede for, at Byskolen som Grundlag ikke var god nok. Spørgsmaalet var nu, om de forskellige Skoler var modne til at bære Mellemskolen. Det Kompromis, der var blevet indgaaet i 1905, havde han været imod, og Hr. Mousten havde sikkert Ret i, at Borgerskolen ved det blev dødsdømt, den fik i alt Fald Gift. Ordningen kunde imidlertid kun betragtes som et Forsøg, der skulde gøres til 1910, og var kun en Overgang. Vel hævdede Socialdemokraterne senere, at de kun gik med for at faa Sagen i Gang; men derved handlede Socialdemokraterne ikke ganske loyalt. Man ønskede Forsøget, fordi man var usikker og ikke vidste, om Byskolens Undervisning var tilstrækkelig god til at føre Eleverne frelst gennem Mellemskolen. Det skulde undersøges, om disse Elever kunde følge med, og om Forældrene vilde lade dem gaa hele Mellemskolen igennem. Det vilde nemlig være højst uheldigt, om Eleverne ikke gik Tiden ud, da det at kappe det sidste af en samlet Plan af, var det værste, der kunde ske.

Han havde gaaet i Skole saavel i Udlandet som her hjemme og kunde kun udtale sin store Glæde over, at man her hjemme arbejdede i Skolerne efter en bestemt Plan. I England havde man ingen rigtig Plan for Undervisningen, og det led Børnene ved. Til Hr. Sabroe vilde han derfor sige, at man skulde ikke være saa begejstret for det amerikanske Skolevæsen. Man var altsaa i 1905 blevet enig om at forsøge, om Betingelserne for Mellemskolens Gennemførelse var til Stede, og Beviset derfor var ikke ført endnu. Før det var ført, kunde man ikke rigtig tage Standpunkt. Ej heller var det uden økonomisk Betydning, om Betalingen bortfaldt, og der var ingen Tvivl om, at det nok med lidt god Vilje vilde lykkes Udvalget at faa Børnene anbragt indtil 1910. Lokalerne i Vestergade kunde

nok benyttes midlertidigt. Ved saaledes at føre Forsøget til Ende vilde man optræde korrekt og loyalt overfor hverandre og overfor Ministeriet, som havde approberet Skoleplanen ud fra den Forudsætning, at den betegnede et Forsøg.

Mikael Johansen bekræftede Hr. Simonsens Udtalelse om, at der ved Borgerskolerne stod en Stab af dygtige Lærere og Overlærere, og haabede, at Hr. Simonsens Kærlighed til Præsterne maatte fortsættes over paa andre Omraader. Det var meget rigtigt, at Sagen nu var fremme paa Grundlag af Overlærer Knud Christensens Skrivelse, men det havde sikkert ikke været Hr. Christensens Mening at lægge Sten i Vejen for den betalende Borgerskole. Skrivelsen var vel sagtens fremkommet for at fremskynde Approbationen af Skoleplanen. Hvis Hr. Moustens Udtalelse om, at det drejede sig om at oprette en Borgerskole i de gamle Lokaler paa Vestergade, var rigtig, saa vilde han synes, at det ikke blev Borgerskolen, men Mellemskolen, der blev favoriseret. Naar Hr. Jakob Jensen fastholdt, at Borgerskolebørnene kostede 9 Kr. mere end Byskolebørnene for Kommunen, havde Hr. Jakob Jensen vist ikke regnet med, at 1/5 af Borgerskolens Elever var Gratister, og at de ældste Lærere fandtes ved Borgerskolen.

Hr. Sabroe yndede at bebrejde Højre de gamle Højremænds Stilling. Det syntes han, Hr. Sabroe skulde lade være med og i Stedet for, hvad Hr. Sabroe havde bedre Lejlighed til end Højremedlemmerne af Byraadet, slaa et Slag for, at Staten overtog Udgifterne til Skolevæsenet. Det vilde være det mest retfærdige; men det syntes, som om Socialdemokraternes Kærlighed dertil var kølnet. Vilde Socialdemokraterne rejse denne Sag, hvad han haabede, Hr. Sabroe vilde anvende sin store Indflydelse paa, skulde Højre i Rigsdagen nok støtte dem.

Det var ret mærkeligt, at Hr. Jakob Jensen havde taget Pastor Østrups Udtalelser til Indtægt for Flertallet, for Mindretallet havde forstaaet Hr. Østrup saaledes, at han stemte overens med det. Ingen havde endnu sagt et Ord om, at Borgerskolen i dens nuværende Skikkelse ikke var god og anerkendt, saa han kunde vedblivende ikke forstaa, hvorfor den skulde slaas ned. Naar man om 2 Aar havde afholdt Mellemskoleeksamen, var Tidspunktet kommet til at veje Borgerskole og Mellemskole mod hinanden, men før ikke. Han vidste nok, at det var Enhedsskolen, der laa bag ved denne Sag; men før den kunde gennemføres,

kommet for at fremskynde Approbationen af Skoleplanen. Hvis Hr. Moustens Udtalelse om, at det drejede sig om at oprette en Borgerskole i de gamle Lokaler paa Vestergade, var

rigtig, saa vilde han synes, at det ikke blev Borgerskolen, men Mellemsskolen, der blev favoriseret. Naar Hr. Jakob Jensen fastholdt, at Borgerskolebørnene kostede 9 Kr. mere end Byskolebørnene for Kommunen, havde Hr. Jakob Jensen vist ikke regnet med, at 1/5 af Borgerskolens Elever var Gratister, og at de ældste Lærere fandtes ved Borgerskolen.

Hr. Sabroe yndede at bebrejde Højre de gamle Højremænds Stilling. Det syntes han, Hr. Sabroe skulde lade være med og i Stedet for, hvad Hr. Sabroe havde bedre Lejlighed til end Højremedlemmerne af Byraadet, sla et Slag for, at Staten overtog Udgifterne til Skolevæsenet. Det vilde være det mest retfærdige; men det syntes, som om Socialdemokraternes Kærlighed dertil var kølnet. Vilde Socialdemokraterne rejse denne Sag, hvad han haabede, Hr. Sabroe vilde anvende sin store Indflydelse paa, skulde Højre i Rigsdagen nok støtte dem.

Det var ret mærkeligt, at Hr. Jakob Jensen havde taget Pastor Østrups Udtalelser til Indtægt for Flertallet, for Mindretallet havde forstaaet Hr. Østrup saaledes, at han stemte overens med det. Ingen havde endnu sagt et Ord om, at Borgerskolen i dens nuværende Skikkelse ikke var god og anerkendt, saa han kunde vedblivende ikke forstaa, hvorfor den skulde slaas ned. Naar man om 2 Aar havde afholdt Mellemsskoleeksamen, var Tidspunktet kommet til at veje Borgerskole og Mellemsskole mod hinanden, men før ikke. Han vidste nok, at det var Enhedsskolen, der laa bag ved denne Sag; men før den kunde gennemføres, maatte man have Enhedshjem. Han vilde endnu engang anbefale, at man stemte imod Flertallets Indstilling.

Jakob Jensen maatte gøre Hr. Muller opmærksom paa, at ikke han, men et Skolekommissionsmedlem fra anden Side havde hævdet, at Udviklingen var gaaet hurtigere end ventet. Det forbavsede ham at høre Tale om den gamle Stab af Lærere ved Borgerskolen, da han dog havde været med til at ansætte flere Lærere ved denne Skole og flytte andre dertil. Byens Lærerstab var forøvrigt saaledes, at man for den Sags Skyld godt kunde indrette Mellemsskoler ved alle de almindelige Borgerskoler. Sagen var ikke rejst paa Grundlag af Overlærer Knud Christensens Skrivelse, det var Udviklingen, der havde ført Sagen frem; men man havde peget paa, at Hr. Christensen var enig med Skolekommissionens Flertal. I Forbindelse med Hr. Johansens Udtalelser om, at 1/3 af Borgerskolens Elever havde Friplads, vilde han fremføre, at en af Byens største Næringsdrivende havde søgt om og faaet indstillet sit Barn til Friplads i Borgerskolen. Forholdet var altsaa saaledes, at nævnte Skole kunde blive en Skole for de rige alene; men

Hr. Johansen havde ikke Begreb om, hvad Flertallet tilsigtede.

Han skulde overfor Hr. Nørgaard gerne indrømme, at man i 1905 blev enig om at gøre et Forsøg; men der blev ingen Bestemmelse truffet om, hvor længe Forsøget skulde vare; man havde kun over for Ministeriet peget paa, at man muligvis kunde fortsætte til 1910. Endvidere skulde han gerne indrømme, at han i 1905 havde haft en lille Bagtanke. Man var jo lidt politisk anlagt, Hr. Nørgaard for Resten ogsaa. Som Modvægt mod den Modstand, der da havde været, var det jo ret rimeligt, at han havde en lille politisk Ræv bag Øret. Ligesom Hr. Nørgaard vilde han meget beklage, hvis Børnene ikke kom til at gaa Mellemkolen helt igennem; men ligesom der faldt nogle fra baade i Borgerskolen og i Latinskolen, saaledes vilde det vel ogsaa gaa i Mellemkolen.

Maaske kunde der uden større Udgifter fortsættes paa Vestergade, skønt han tvivlede derom. Brandvæsenet var nemlig imod, at Ingeniørkontorerne blev indrettet til Klasseværelser.

Til Hr. Filtenborg vilde han sige, at Flertallet havde ikke haft Hastværk; men det havde ønsket at komme rettidig, for at Byraadet kunde faa Tid til at træffe de nødvendige Dispositioner. Flertallet havde peget paa, hvad der maatte gøres; men Mindretallets Indstilling var uklar. End mere uklar var Udvalgets Mindretals Indstilling, som forlangte, at Byraadet skulde bemyndige Udvalget til at gøre, hvad dette fandt for godt. Begge Mindretalsindstillinger var aldeles umodne.

Mikael Johansen maatte anmode Sabroe om at nævne Navnene paa de Byraadsmedlemmer, valgte af de højstbeskattede, som skammede sig ved at kaldes Højremænd.

Formanden vilde bede Hr. Johansen gaa over til Skolesagen.

Mikael Johansen hævdede, at Socialdemokraterne ikke lagde Skjul paa, at det var Enhedsskolen, de tilsigtede. Han syntes, Mindretalsindstillingen var klar nok, for den gik med til at bygge en ny almindelig Borgerskole og ønskede status quo opretholdt for den betalende Borgerskoles og Mellem skolens Vedkommende.

Formanden henstillede, at man indskrænkede sig til korte Bemærkninger.

Simonsen havde med sin Udtalelse om de dygtige Cverlærere sigtet til Overlærerne ved Betalingsskolerne. Han vil nødig bringe over sin Samvittighed at sige, at Kommunen i Almindelighed havde ganske udmærkede Overlærere.

Formanden fandt Hr. Simonsens Udtalelser liggende udenfor, hvad der kunde siges at høre med til en kort Bemærkning.

Simonsen maatte gøre Hr. Johansen opmærksom paa, at Socialdemokraterne i Rigsdagen havde foreslaaet nedsat en Kommission angaaende Skolevæsenets Ordning. Det Forslag havde imidlertid ikke behaget hverken Venstre eller Højre; men han haabede, at Hr. Johansen vilde gøre sin store Indflydelse gældende for at faa Kommissionen nedsat. Det kunde lyde meget godt, at man skulde vente, men det maatte erindres, at det for en væsentlig Del skyldtes den betalende Borgerskole, at den almindelige Borgerskole ikke var lige saa højt oppe som denne. Efter Flertallets Forslag vilde det blive Børnenes Evner og ikke Forældrenes Penge, der blev afgørende for, hvilke Børn der skulde nyde den bedste Undervisning.

Müller havde ikke tillagt Hr. Jakob Jensen Udtalelsen om den hurtige Udvikling, og han vilde forvare sig imod, at han skulde have udtalt noget som helst nedsættende om Lærerkrafterne ved de almindelige Borgerskoler. Naar man vilde stemple hans Indstilling som umoden og hævde, at han ønskede Udvalget tillagt en forøget Myndighed, maatte han antage, at det beroede paa en Fejllæsning, for han havde i Indstillingen udtalt sig om Lokalespørgsmaalet og kun omtalt Udvalget som en overvejende, Byraadet som en besluttende Myndighed.

Formanden vilde gerne udførligt have motiveret sin Stilling til Sagen, men skulde paa Grund af den fremrykkede Tid fatte sig i Korthed. Han havde i sin Tid været glad ved, at man forsøgsvis indførte Mellemskolen; men da det meget stærkt var blevet gjort gældende, at Borgerskolen ikke maatte røres, var han som ikke sagkyndig gaaet med til en Ordning, der gik ud paa at bevare Borgerskolen indtil videre.

Situationen var imidlertid nu væsentlig forandret. Fra Skolekommissionens Flertal forelaa der nu en Udtalelse, som støttede sig til en Skrivelse fra Overlæreren ved Borgerskolen i Ny Munkegade, og Mellemskolen havde i de forløbne 2 Aar fuldstændig taget Luven fra Borgerskolen. Spørgsmaalet var da, om der var Grund til at opretholde denne Skole, og her syntes han, at de Argumenter, der talte for Nedlæggelse, var langt stærkere end de fra modsat Side. Han kunde derfor slutte sig til Flertallets Indstilling, dog med det Forbehold, at Indskrivningen ikke maatte standse, før Ministeriets Resolution forelaa. Han troede, at Stemningen for at opretholde Borgerskolen bundede i en vis Frygt for at gaa med til det ny, men syntes, at Forskellen mellem Borgerskolen og Mellemskolen var saa ringe, at det vilde

være urimeligt at opretholde dem parallelt med hinanden, tilmed da denne Ordning gjorde Forholdene i høj Grad uklare. Med det før nævnte Forbehold kunde han derfor stemme for Flertallets Indstilling.

Jakob Jensen var klar over, at Indskrivningen ikke kunde standses, før Ministeriets Tilladelse forelaa.

Filtenborg maatte meget beklage, hvis en Del af Eleverne skulde blive taget ud af Mellemaskolen uden den afsluttende Eksamen, hvilket det efter Hr. Jakob Jensens Udtalelser syntes, at Udvalget var forberedt paa. Det var en Forudsætning for Oprettelsen af Mellemaskolen, at Forældrene maatte stille Garanti for, at deres Børn gennemførte Planen. Hvis det blev almindeligt, at Børnene gik ud af Skolen før Tiden, vilde hele Mellemaskolen være forføjlet. Han vilde derfor henstille til Udvalget at tage under alvorlig Overvejelse, hvilke bestemte Fordringer der i den Henseende maatte stilles til Forældrene.

Skoleudvalget bemyndigedes til at foretage de fornødne forberedende Skridt til Opførelse af en ny Borgerskole. Indstillingen fra Skoleudvalgets Flertal angaaende Standsningen af Indskrivning af Elever til Betalingsskolen under Forbehold af Ministeriets Approbation vedtoges med 10 Stemmer mod 8.

Mikael Johansen forbeholdt sig paa Mindretallets Vegne at indgive Votum til Formanden.

Mindretallets Votum var saalydende:

"I Anledning af den i Dag stedfundne Afstemning ønske vi undertegnede Medlemmer af Aarhus Byraad, idet vi henholde os til Skolekommissionens Mindretalsindstilling af 31. Januar d. A., udtrykkelig fremhævet, at vi aldeles ikke kunne anerkende, at Forsøget med Mellemaskoleklasser ved Borgerskolerne allerede nu har staaet sin Prøve, og at vi derfor ikke finder, at der allerede nu er Grund til at fravige den af Ministeriet fornylig stadfæstede Ordning, som forsøgsvis skulde gælde til . 1910.

Aarhus, den 20. Februar 1908.

Mikael Johansen. F. Nørgaard.

H. Vestesen. Chr. Filtenborg.

Christian Lottrup. J. C. Petersen.

A. Müller. Magnus Nielsen. Fraværende ved Mødet men tiltrædes af

Viggo L. Rahr."

